

## **ANALÝZA PREKLADU ŠPECIFICKEJ LEXIKY V DIELE R. DAHLA *KAMOŠ OBOR***

---

---

*Lucia Podlucká*

*Lucia Podlucká je čerstvou absolventkou študijného programu prekladateľstvo a tlmočníctvo v kombinácii anglický a nemecký jazyk a zároveň internou doktorandkou na Katedre anglistiky a amerikanistiky Filozickej fakulty Univerzity Komenského. Počas bakalárskeho a magisterského štúdia sa venovala najmä analýze prekladu a zaujímala sa o umelecký a audiovizuálny preklad. V rámci doktorandského štúdia rozširuje oblasť výskumu aj na tlmočenie. Popri štúdiu pracuje ako prekladateľka na voľnej nohe a lektorka anglického jazyka.*

### **ÚVOD**

Analýze prekladu špecifickej lexiky v knihe Roalda Dahla *Kamoš obor* sme sa rozhodli venovať už v diplomovej práci. V tomto článku by sme chceli nadviazať na výsledky a zistenia diplomovej práce a prepojiť ich tak, aby mali ešte väčší prínos pre prekladateľov. V článku predstavíme rôzne slovotvorné postupy a stratégie, ktoré využil autor originálneho diela na vytvorenie špecifickej lexiky. Na ich základe uvedieme aj konkrétne riešenia prekladateľa Henricha Chládeka a budeme sledovať, či zachovával rovnaké postupy a stratégie ako autor originálu. Zároveň sa budeme snažiť posúdiť, či má dodržanie, resp. nedodržanie rovnakého postupu alebo stratégie vplyv na zrozumiteľnosť a adekvátnosť prekladu.

### **1 ŠPECIFICKÁ LEXIKA V DIELE *KAMOŠ OBOR***

Všetky detské knihy z pera Roalda Dahla sa vyznačujú výnimočným štýlom a mnohými jedinečnými črtami na viacerých úrovniach textu – od syntaktickej

cez lexikálnu až po štylistickú a sémantickú rovinu. My sa však budeme sústrediť na lexikálne inovácie. Pri kategorizácii sme sa inšpirovali delením Davida Rudda z eseje *Don't gobblefunk around with words: Roald Dahl and Language* (2012), doplnili sme ju však o ďalšie kategórie. Delenie D. Rudda nám nepripadalo dostatočné, pretože nepokrývalo celú škálu Dahlových novotvarov. Dahlove diela obsahujú veľký počet neologizmov či okazionalizmov, ktoré v našom článku označujeme súhrnne pojmom „špecifická lexika“.

## 1.2 Kvantitatívna analýza využitia slovtvorných postupov a stratégií v origináli

Analýzou originálneho textu a jednotiek špecifickej lexiky v texte sme sa dopracovali k nasledovným výsledkom:

**Tabuľka 1:** Počet a percentuálny podiel jednotlivých slovtvorných postupov a stratégií v diele *The BFG*

Použitá špecifická lexika	Počet	Percentuálny podiel
úplne nové slová	178	43 %
malapropizmy	69	17 %
kompozitá	63	15 %
slová tvorené príponou/predponou	48	12 %
slová použité v inom význame	31	7 %
„spoonerizmy“	16	4 %
slová vytvorené nesprávnym rozdelením	3	1 %
zámena časti slova synonymom	3	1 %
<b>CELKOVÝ POČET SLOV</b>	<b>408</b>	<b>100 %</b>

Na prvý pohľad nám tabuľka jasne ukazuje, že R. Dahl využil skutočne rozmanité postupy a stratégie a že jeho špecifická lexika rozhodne nie je stále rovnaká. Práve naopak, je veľmi pestrá a bohatá.

Najčastejšie využíva Roald Dahl úplne nové slová. Tento výsledok jasne dokazuje mimoriadnu kreativitu spisovateľa. Často pri nich využíval určité kombinácie spoluhlások, napríklad spojenie spoluhlások „sc-“ v slovách „*scrumdiddlyumptious*“, „*scrumplet*“, „*scuddle*“, či „*scumper*“ a kombináciu „sq-“ v slovách „*squeagpig*“, „*squibble*“, „*squifflerotter*“ či „*squimply*“.

Na druhom mieste sa umiestnili malapropizmy. Malapropizmus definuje *Slovník cudzích slov* ako „nesprávne, chybné, zle vyslovené slovo, tvar“ (1979, s. 542). Ide napríklad o slová „*tottler*“, „*shelfs*“, „*vegittibles*“ a mnohé ďalšie. Niektoré malapropizmy zároveň obsahujú druhotný význam, čo slovám dodáva humorný efekt. Ako príklad môžeme uviesť slová „*clockroach*“, „*cattlepiddlers*“ a „*cannybull*“.

Tretím najvyužívanejším postupom je tvorba kompozít. V kategórii slov, ktoré vznikli skladaním, sme však nenašli takmer žiadne podobné slová, ako napríklad vo vyššie uvedených slovách (napr. rovnaké začiatkové hlásky). Podarilo sa nám nájsť iba tri slová začínajúce slovom „*buzz-*“, a to slová „*buzzburger*“, „*buzzy-hum*“ a „*buzzbomb*“. Okrem toho môžeme nájsť množstvo iných kompozít, napríklad „*ringbeller*“, „*chatbag*“ či „*flungaway*“.

Štvrtú priečku obsadila derivácia, čiže vytváranie slov pomocou prípon a predpon. R. Dahl buď pridáva úplne nové prípony a predpony, alebo zamieňa pôvodné za nové. Ako príklad môžeme uviesť slová „*frightsome*“, „*sickable*“, „*disgusteous*“, „*horriblest*“, „*babblement*“, „*extra-usual*“ a „*mispise*“.

Ďalším postupom je využitie slova v prenesenom význame. Ide pritom väčšinou o slová z bežnej slovnej zásoby, ktoré cieľoví čitatelia určite poznajú – uvedieme len zopár príkladov: „*sample*“, „*wiggle*“, „*eats*“, „*baboon*“ a „*seed*“.

Menej využívaným postupom je tvorba „*spoonerizmov*“. Ide v princípe o slovnú hračku, založenú najčastejšie na výmene prvých hlások v slovách, resp. v rámci jedného slova. Ako príklad uvedieme „*thirstbloody*“, „*dory-hunky*“ či „*scotch-hopper*“.

Posledné dva slovotvorné postupy sú zastúpené v rovnakej miere. Oba predstavujú iba 1%, pričom sme z oboch našli presne 3 prípady. Prvým príkladom je tvorba nesprávnym rozdelením, resp. pripojením časti neurčitého člena ku podstatnému menu. Príklady sú „*a sistance*“, „*a norphan*“ a „*a norphanage*“. Posledným postupom je nahradenie časti slova jeho synonymom, pričom opäť nachádzame presne tri príklady: „*kidsnatch*“, „*strawbunkle*“ a „*natterbox*“.

### 1.3 Kvantitatívna analýza využitia slovotvorných postupov a stratégií v preklade

Podobne ako pri originálnom diele, aj z výsledkov prekladu sme vytvorili prehľadnú tabuľku, ktorá znázorňuje, aké slovotvorné postupy a stratégie si zvolil prekladateľ.

Môžeme si všimnúť, že kategória „zámena časti slova synonymom“ z tabuľky o lexike prekladu vypadla a nahradila ju kategória „hovorové slová“. V slovenskom preklade sme totiž nenašli žiadne slová, ktoré by do tejto kategórie spadali, našli sme však veľký počet hovorových slov.

**Tabuľka 2: Počet a percentuálny podiel jednotlivých slovotvorných postupov a stratégií v prekladovom diele *Kamoš obor***

Použitá špecifická lexika	Počet	Percentuálny podiel
kompozitá	124	29 %
slová tvorené príponou/predponou	106	25 %
slová použité v inom význame	83	20 %
malapropizmy	50	12 %
hovorové slová	40	9 %
nové slová	18	4 %
slová vytvorené nesprávnym rozdelením	4	1 %
„spoonerizmy“	1	0 %
<b>CELKOVÝ POČET SLOV</b>	<b>426</b>	<b>100 %</b>

Prekladateľ Henrich Chládek využíval najčastejšie kompozitá. Niektoré z kompozít zdieľajú rovnaké prvky, napríklad slovo „stracho-“ v slovách „strachobúdka“, „strachočižmy“, „strachomlátič“ či „strachopudlíci“ a v mnohých ďalších. Medzi ďalšie podobné slová môžeme zaradiť slovo „sviňo-“, ktoré nájdeme v slovách „sviňoblcha“ a „sviňobúdka“, alebo slovo „blato“ v slovách „blatotreskový“ a „blatodierka“.

Po kompozitách sa v tabuľke nachádzajú derivované slová. Najčastejšie využíva prípony, napríklad prípony na tvorbu prísloviak „-vato“ v slovách „silnovato“, „skorovato“, „vlnovato“ a prípony na tvorbu prídavných mien „-ovaty“ v slovách „nádhernovaty“, „smiechovaty“ či „odporovaty“. Predpony boli použité napríklad v slovách „napotočiť“, „popraštený“ či „dopreskočiť“. Kombináciou prípony a predpony vznikli 3 slová a to „pakomárčí“, „vyšumovať“ a „okazajkovaný“.

Na treťom mieste je používanie slov v inom význame. Niektoré sú použité na základe zvukovej podobnosti (napr. „zdraviace“ namiesto „zdravé“, „prepážka“ namiesto „prekážka“ či „člnok“ namiesto „členok“). Iné sú zase použité bez akéhokoľvek zjavného súvisu (napr. „slimáčky“ namiesto „očí“, „vrtieť“ namiesto „utiecť“ a „vystreliť“ namiesto „povedať“).

Štvrtá najobľúbenejšia stratégia prekladateľa bolo používanie malapropizmov. Išlo napríklad o slová „zelinina“, „chlupák“, „grečka“, „motrýľ“, „prekypyvo“ a „ďalekohľadáčik“.

Hoci používanie hovorových slov nie je slovotvorný postup, je to dôležitá stratégia prekladateľa, keďže sa zaslúžila o 9% špecifickej lexiky v preklade. Využitie hovorových slov považujeme za príjemné obohatenie špecifického štýlu, akým sa

Kamoš obor vyjadruje a veľmi sa nám páči. Ako príklad uvedieme nasledujúce slová: „frňák“, „krpec“, „handrkovať“, „fajnové“, „schňapnúť“, „blaboty“, „vynerovovaná“, a „vyšinutá“.

Úplne nové, nemotivované slová tvoria iba 4% špecifickej lexiky, čo znamená, že sme našli iba 19 príkladov. Sú medzi nimi novotvary ako napríklad „fukočurka“, „schľamstvovávať“, „strachobublovať“, „žvaňošumič“, „šumomihalka“, „žapblaša“, „chrochňavý“ a iné.

Predposlednú kategóriu, konkrétne nesprávne rozdelenie slov, zastupovalo v preklade iba minimálne množstvo slov. Ako najlepšie príklady uvedieme „si-rotá“ a „po moc“. „Spoonerizmus“ sme našli iba jeden, prebratý z originálu, a to „*Dahl's Chickens*“.

#### 1.4 Porovnanie kvantitatívnej analýzy originálu a prekladu

Aby mala analýza originálu a analýza prekladu zmysel, je potrebné ich postaviť do kontrastu a vnímať rozdiely medzi nimi. V nasledujúcej tabuľke teda môžeme vidieť rovnaké informácie, ako v predošlých kapitolách, no vo vzájomných vzťahoch.

**Tabuľka 3: Porovnanie počtu a percentuálneho podielu slovotvorných postupov a stratégií v origináli a v preklade**

Použitá špecifická lexika	<i>The BFG</i>		<i>Kamoš obor</i>	
	Počet	%	Počet	%
nové slová (nemotivované)	178	43 %	18	4 %
malapropizmy	69	17 %	50	12 %
kompozitá	63	15 %	124	29 %
slová tvorené príponou/predponou	48	12 %	106	25 %
slová použité v inom význame	31	7 %	83	20 %
„spoonerizmy“	16	4 %	1	0 %
slová vytvorené nesprávnym rozdelením	3	1 %	4	1 %
zámena časti slova synonymom	3	1 %	0	0 %
hovorové slová	0	0 %	40	9 %
<b>CELKOVÝ POČET SLOV</b>	<b>408</b>	100 %	<b>426</b>	100 %

Tabuľka nám jasne naznačuje, že autor originálu a prekladateľ preferovali úplne iné stratégie. Zároveň však vidíme, že ani originálu, ani prekladu nechýba pestrosť a rozmanitosť stratégií a postupov. Takisto sa dozvedáme, že celkový počet slov špecifickej lexiky je v oboch textoch približne rovnaký. Čo z toho teda môžeme odvodiť?

Ak by sme sa pozreli do teórie prekladu, zistíme, že M. Hrdlička (2014, In: Gavurová, 2017) hovorí o preklade zámerne chybných a gramaticky nesprávnych prvkov (čo hraničí aj s naším prípadom špecifickej lexiky) toto: „*Treba zachovať porovnateľnú frekvenciu chýb, aby sa dosiahla rovnaká zrozumiteľnosť originálu a prekladu*“. Túto podmienku prekladateľ H. Chládek splnil. Na druhej strane by s ním nesúhlasil B. Hochel (1990, s. 75), ktorý tvrdí, že nie je potrebné, aby sa počet expresívnych jednotiek v origináli rovnal počtu expresívnych jednotiek v preklade. Prikláňame sa na stranu B. Hochela a súhlasíme s ním v tom, že či už pri slangu, slovných hračkách alebo špecifickej lexike R. Dahla by sa nemal klásť dôraz na zachovanie rovnakého počtu, ale skôr na vytvorenie kvalitných prekladateľských riešení. Samotné kvantitatívne údaje nám teda neprezradia vplyv na kvalitu prekladu. Najdôležitejšie zistenie kvantitatívnej analýzy je však fakt, že prekladateľ H. Chládek postupoval veľmi kreatívne a, podobne ako autor originálu, používal veľkú škálu rôznych postupov a stratégií. Domnievame sa preto, že samotná rozmanitosť je veľmi dôležitá a pozitívne ovplyvní kvalitu prekladu.

## 2 KVALITATÍVNA ANALÝZA

V tejto časti sa budeme venovať konkrétnym prekladateľským riešeniam pri problematických slovách či slovných spojeniach. Príklady pritom budú rozdelené podľa kategórií definovaných v predošlej kapitole a v každej kategórii sa budeme snažiť uviesť príklady situácií, v ktorých prekladateľ dodržal rovnaký slovotvorný postup, no rovnako aj príklady situácií, v ktorých sa daného postupu nepridržal. Z mnohých nájdených príkladov sa budeme do článku snažiť vybrať také, ktoré najlepšie reprezentujú dané kategórie. Budeme v nich analyzovať adekvátnosť riešení a ak sa nám bude zdať riešenie neadekvátne, navrhujeme podľa nás vhodnejšie riešenie. Vzhľadom na veľký počet kategórií sme sa rozhodli do článku vybrať iba niektoré.

### 2.1 Úplne nové slová

Najzaujímavejšou časťou špecifickej lexiky R. Dahla boli pre nás jednoznačne úplne nové slová, a preto nás aj najviac zaujímalo, ako si s ich prekladom poradí

prekladateľ. Pozrime sa preto na prípady, kedy prekladateľ zachoval rovnakú stratégiu a vymyslel úplne nové slová.

**O:** „*It's the grueful **gruncious** Jack!*“ (s. 84)

**P:** „*Je to strachoplňný **chrochňavý** Jack!*“ (s. 101)

Podľa *Oxford Roald Dahl Dictionary* znamená slovo „*gruncious*“ „*horrible and scary, like a monster*“ (2016, s. 109). Hoci prekladateľ nepracoval s týmto slovníkom Dahlovej špecifickej lexiky (pretože vyšiel až v roku 2016 a preklad *Kamoš obor* po prvý krát vyšiel v roku 1984), správne zachytil význam oboch nových slov. Pochopil, že majú mať negatívne konotácie a opisovať niečo strašné, a preto si myslíme, že jeho riešenie môžeme považovať za adekvátne.

**O:** „*Don't **gobblefunk** around with words.*“ (s. 20)

**P:** „*Nestrachobubluj **dookola** so slovami.*“ (s. 28)

Z kontextu príbehu pochopíme, že „*gobblefunk around*“ znamená zahrávať sa so slovíčkami, motať slová. Preložiť toto frázové sloveso ako „strachobublovať“ by bolo podľa nás úplne adekvátne, nepáči sa nám však, že prekladateľ doslovne prebral aj slovíčko „dookola“. Nazdávame sa, že frázové sloveso „*gobblefunk around*“ bolo inšpirované inými frázovými slovesami ako napr. „*ask around*“, „*joke around*“ či „*lie around*“. Tieto by sme vedeli preložiť ako „vypytovať sa“, „žartovať“ a „polihovať“. Vidíme teda, že príslovka „*around*“ sa nikdy neprekladá, iba ovplyvňuje význam. Je možné, že prekladateľ iba nepochopil, že ide o nové frázové sloveso a preto cítil potrebu preložiť aj túto príslovku. Navrhovali by sme preto, aby sa táto príslovka iba vynechala a ponechalo sa nové slovo:

**N:** „*Nestrachobubluj so slovami.*“

Vo väčšine prípadov však prekladateľ zvolil inú stratégiu ako vymýšľanie nového slova, čo vidno napríklad v nasledujúcich dvoch prípadoch:

**O:** „*I is catching a frightsome **trogglehumper**, the BFG cried. This is a bad bad dream! It is worse than a bad dream! It is a nightmare!*“ (s. 76)

**P:** „*Ja chytiť strašlidelného **strachobubáka**, reval. Toto je veľmi zlý, zlý sen! Je horší než zlý sen! Je to nočná mora!*“ (s. 91)

Ako nám prezrádza kontext, ide o nové slovo na označenie nočnej mory. R. Dahl si vymyslel vlastné slovo, zatiaľ čo H. Chládek vytvoril kompozitum so slov „strach“ a „bubák“. Nočné mory bývajú obvykle strašidelné, preto si myslíme,

že vhodne zvolil komponenty, a vytvorené kompozitum nielen jasne vyjadruje význam originálu, no zároveň je hravé a originálne. Ak teda odhliadneme od toho, že prekladateľ takmer slovo po slove kopíruje syntax originálu, sme s týmto riešením veľmi spokojní.

To však nemôžeme povedať o nasledovnej vete:

**O:** „Some is *scrumdiddlyumptious* and some is *uckyslush*.“ (s. 18)

**P:** „Niektoré byť *chrumkofajnovější* a niektoré byť ako *švachstanica*.“ (s. 26)

V tomto príklade sa zameriame až na dva novotvary. Z kontextu je jasný kontrast medzi slovom „*scrumdiddlyumptious*“ a slovom „*uckyslush*“. Nie je preto náročné pochopiť, že význam slov má byť „chutný“ a „nechutný“. Prekladateľ vytvoril jedno kompozitum a jeden malapropizmus od slova „čvachtanica“, čo je však podľa nás v poriadku. Myslíme si však, že ak chceme, aby lepšie vynikol kontrast medzi slovami, bolo najlepšie zachovať obe slová v rovnakom slovnom druhu – či už ako podstatné, alebo prídavné mená. Prvé prídavné meno je navyše v komparatívne, aj keď nejde o porovnávanie. Navyše v nás vyvolávajú úplne iné konotácie – kontrast medzi niečím „chrumkavým“ a „čvachtavým“, t.j. nie chrumkavým, no to sa autor originálu nesnažil vyjadriť. Uvádzame preto niekoľko riešení, ktoré by boli podľa nás vhodnejšie:

**N1:** „Niektoré kapusty byť *chutnofajné* a niektoré byť ako *grckodporné*.“

**N2:** „Niektoré kapusty byť *mňamkofajnové* a niektoré byť *fujkohmusné*.“

**N3:** „Niektoré kapusty byť *chrumkofajné* a niektoré byť ako *žvachlohnusné*.“

**N4:** „Niektoré kapusty byť *mňam* a niektoré *grc/blé/fuj*.“

**N5:** „Niektoré kapusty byť *chutnákové* a niektoré *nechutnákové*.“

## 2.2 Malapropizmy

Na nasledovných ukážkach uvidíme príklady, kedy prekladateľ zachoval slovotvorný postup a malapropizmus preložil malapropizmom.

**O:** „Even *poisnowse* snakes is never killing each other, the BFG said.“ (s. 70)

**P:** „Dokonca aj *jedovité* hady sa nikdy navzájom nezabíjať, povedal Kamoš obor.“ (s. 84)

Anglické „*poisnowse*“ je malapropizmom slova „*poisonous*“, čiže „jedovatý“. Podobne postupoval aj prekladateľ, kedy zo slova „jedovatý“ vytvoril slovo „jedovité“. Tento preklad hodnotíme veľmi pozitívne.



Nenašli sme však ani jeden príklad, kde by sme preklad malapropizmu ďalším malapropizmom považovali za neadekvátny. Uvedieme teda príklady, kedy bol slovotvorný postup v preklade iný ako v origináli.

**O:** „*Tonight?*’ *the BFG cried. ,Why such a flushbunking **flurry**?’*“ (s.116)

**P:** „*Dnes v noci?*’ vykrikol Kamoš obor. *„Prečo taký rýchlonohý **zvonozhon?**“* (s. 137)

Ak sa dobre pozrieme na originál, slovo „*flurry*“ nahradilo pôvodné „*hurry*“, čím prekladateľ vytvoril v spojení s prídavným menom „*flushbunking*“ aliteráciu. Prekladateľ síce nezachoval aliteráciu na tejto úrovni, no slovo „*flurry*“ nahradil slovom „*zvonozhon*“, ktoré obsahuje akoby vnútornú aliteráciu. Ide o kompozitum, ktoré je podľa nášho názoru veľmi hravé a originálne. Keď teda odhliadneme od kostrbatej anglickej syntaxe a zameriame sa iba na konkrétnu jednotku špecifickej lexiky, považujeme toto nahradenie malapropizmu kompozitom za pekné a adekvátne riešenie.

V nasledujúcom riešení sa prekladateľ takisto nedržal rovnakého slovotvorného postupu, no toto riešenie nám nepripadalo ako adekvátne:

**O:** „*They maybe is looking a bit **propsposterous** to you,*’ *the BFG said, ,but you must believe me when I say they is very extra-usual ears indeed.*“ (s. 35)

**P:** „*Ony sa ti možno zdať trošku **velkoplágátovité,***’ *povedal Kamoš obor, ,ale musíš mi veriť, keď ti hovorím, že sú to naozaj veľmi neobyčajné uši.*“ (s. 46)

Slovo „*propsposterous*“ je malapropizmus od slova „*preposterous*“, čo znamená „absurdný, nezmyselný“. Prekladateľ však používa kompozitum „*velkoplágátovité*“. Na jednej strane tu nebol dodržaný rovnaký postup, no zároveň očividne prišlo k nepochopeniu pôvodného zámeru autora. Chápeme síce, že odhadnúť pravý význam malapropizmov môže byť niekedy ťažké, no prekladateľa nemôžeme ospravedlniť. Došlo tu teda k výraznému významovému posunu. Príčinou neadekvátneho prekladu však nie je nedodržanie postupu, no nepochopenie originálu. Takisto si myslíme, že syntax je priveľmi doslovná a kopíruje originál slovo po slove. Uvádzame preto náš vlastný návrh:

**N:** „*Možno vyzerajú trošku **smieškovito,***’ *povedal Kamoš obor, ,ale ver mi, sú fakt výnimočné.*“

### 2.3 Slová použité v prenesenom význame

Nasledujúcou stratégiou je pripísanie úplne nového významu slovu z bežnej slovej zásoby, resp. použitie slova v prenesenom význame. V niektorých prípadoch môže byť slovo použité na základe zvukovej podobnosti, v niektorých prípadoch dostáva slovo význam nesúvisiaci s pôvodným významom. V prvých dvoch prípadoch prekladateľ zachoval tento postup.

- O:** „...*that you would have been splashing the news all over the wonky world, wouldn't you, if I hadn't **wiggled** you away?*“ (s. 24)
- P:** „...*že keby som ťa **neodkrútil** preč, rozšpliechala by si tú správu do celého znepokojeného sveta, alebo nie?*“ (s. 33)

Namiesto tradičných slov ako „take“, „snatch“ či „kidnap“ („zobrať“, „uchmatnúť“, „uniesť“) si autor zvolil slovo „wiggled“, čo doslovne znamená krútiť. Prekladateľ doslovne preložil toto slovo a preniesol tak slovotvorný postup aj do prekladu. Dovolíme si tvrdiť, že takto použité slovo pôsobí na čitateľa originálu rovnako, ako na čitateľa prekladu, a preto prekladu nemôžeme nič vytknúť a hodnotíme ho pozitívne.

Preložiť doslovne slovo použité v inom význame však nie je vždy najšťastnejšie riešenie:

- O:** „*Now I am going to search the **primroses**.*“ (s. 49)
- P:** „*Ja teraz ísť hľadať tvoju **prvosienku!***“ (s. 60)

Prvá ukážka zamieňa slovo „premises“ („priestory“) za slovo „primroses“ („prvosienky“). Na základe ich zvukovej podobnosti je veľmi jednoduché pochopiť pôvodný zámer autora a zároveň dostáva veta humorný charakter. V preklade však vidíme, že sa prekladateľovi nepodarilo postrehnúť slovnú hračku a slovo prenáša doslovne. V danom kontexte by sme si teoreticky túto vetu mohli vysvetliť tak, že obor bude hľadať Sofiu (v tomto prípade označenú ako prvosienku), no takýto význam je značne vzdialený od pôvodného. Problémom podľa nás v tomto prípade nie je to, že sa prekladateľ kľčovito a za každú cenu snažil zachovať slovotvorný postup, ale skôr nepochopenie zámeru autora. Takisto sa nám nepáči doslovné kopírovanie originálnej syntaxe.

- N:** „*Prehľadám celú tvoju **jaskryňu.***“

Keďže zo širšieho kontextu vieme, že sa daný rozhovor odohráva v jaskyni, rozhodli sme sa využiť slovo „jaskyňa“ a vytvoriť z neho malapropizmus „jaskryňu“.

ňa“, ktorý je podľa nás dostatočne zrozumiteľný a navyše zachováva význam originálnej vety.

V nasledujúcich dvoch prípadoch prekladateľ nedodržiaval rovnakú stratégiu ako R. Dahl:

**O:** „*This is a serious and **snitching** subject.*“ (s. 20)

**P:** „*Toto je vážna a **vyšinutá** téma.*“ (s. 29)

V origináli sa vyskytuje slovo „*snitching*“, odvodené od slova „*snitch*“, čo znamená „kradnúť“. O tento význam tu rozhodne nejde, je teda jasné, že je použité v prenesenom význame. Kvôli nedostatočnému kontextu je ťažké odhadnúť, aký význam malo slovo skutočne mať. Na prvý pohľad nám však bije do očí aliterácia. A práve tú prekladateľ zachoval, aj keď si nezvolil slovo v prenesenom význame, ale hovorové slovo. Aliteráciu hodnotíme pozitívne, aj samotný výber slova je podľa nás v poriadku.

**O:** „*They maybe is looking a bit proposterous to you,’ the BFG said, but you must believe me when I say they is very extra-usual ears indeed. They is not to be **coughed at.***“ (s. 35)

**P:** „*Ony sa ti možno zdať trošku veľkoplágátovité,’ povedal Kamoš obor, ale musíš mi veriť, keď ti hovorím, že sú to naozaj veľmi neobyčajné uši. Nedá sa na ne **kašlat.***“ (s. 46)

V tomto prípade nám nastala veľmi nezvyčajná situácia, kedy bolo v origináli použité slovo v prenesenom význame, a v preklade vidíme doslovný preklad slova, no nie je použitý obrazne. Napriek tomu si však myslíme, že tento preklad nie je adekvátny. Z kontextu prvej vety nám vyplýva, že uši Kamoša obra možno vyzerajú absurdne, ale v skutočnosti sú veľmi výnimočné. Preto sa domnievame, že význam druhej vety je, že by sme nimi nemali pohrdať, resp. brať ich na ľahkú váhu. V prvom návrhu sme skúsili použiť „spoonerizmus“, v druhom sme sa zamerali na to, že podľa opisu mali byť uši veľmi veľké.

**N1:** „*Možno vyzerajú trošku smieškovito,’ povedal Kamoš obor, ale ver mi, sú fakt výnimočné. Neber ich na **vahkú ľáhu.***“

**N2:** „*Možno vyzerajú trošku smieškovito,’ povedal Kamoš obor, ale ver mi, sú fakt výnimočné. A to sú **veľké veci.***“

## 2.4 „Spoonerizmy“

V slovenskom preklade sme našli iba jeden „spoonerizmus“, ktorý však považujeme za neadekvátny, takže musíme skonštatovať, že sme nenašli ani jeden príklad, kedy by bol pri „spoonerizmoch“ zachovaný slovotvorný postup a preklad by bol adekvátny. Uvedieme teda aspoň prípad, kedy bola stratégia zachovaná a preklad bol nevhodný:

- O:** „*Sophie took the book out of his hand. Nicholas Nickleby, ‘ she read out loud. ,By **Dahl’s Chickens**, ‘ the BFG said.*“ (s. 105)
- P:** „*Sofia mu vzala knihu z ruky. ,Nicholas Nickleby, ‘ prečítala nahlas. ,Napísal **Dahl’s Chickens**, ‘ povedal Kamoš obor.*“ (s. 124-125)

V pôvodnom diele je „spoonerizmus“ založený na mene slávneho spisovateľa Charlesa Dickensa, autora Nicholasa Nicklebyho, a humorne poukazuje na meno autora, Roalda Dahla. Čitateľovi originálu, t.j. anglicky hovoriacim deťom, je kniha aj autor s najväčšou pravdepodobnosťou známa (resp. určite bola v čase, kedy kniha vyšla po prvý krát). Slovenskí detskí čitatelia však nepoznajú ani knihu, ani spisovateľa, a navyše ani nepostrehnú slovnú hračku zloženú z mena Dahl a slova „*chickens*“, čiže „kurčatá“. Nevieme identifikovať, čo mohlo byť príčinou toho, že prekladateľ ponechal slovnú hračku nezmenenú. Možno išlo opäť o nepochopenie originálu, no i napriek tomu mohol v preklade vymyslieť množstvo kreatívnych riešení. My sme si na pomoc zavolali druháka na základnej škole a spýtali sme sa ho, aké detské knihy a spisovateľov pozná. Na základe jeho odpovedí sme navrhli niekoľko možných riešení:

- N1:** „*Sofia mu vzala knihu z ruky. ,Mechúrik Koščúrik,‘ prečítala nahlas. ,Napísal ju **Rúfan Milus**,‘ povedal Kamoš obor.*“
- N2:** „*Sofia mu vzala knihu z ruky. ,Danka a Janka,‘ prečítala nahlas. ,Napísala ju **Ďúria Maričková**,‘ povedal Kamoš obor.*“
- N3:** „*Sofia mu vzala knihu z ruky. ,Opice z našej police,‘ prečítala nahlas. ,Napísala ju **Benda Kristová**,‘ povedal Kamoš obor.*“

V nasledujúcom príklade prekladateľ nezachoval „spoonerizmus“:

- O:** „*Catasterous!’ cried the BFG. ,Upgoing bubbles is a **catasterous disastrophe!**’“ (s. 58)*
- P:** „*Katastrofatálne!’ kričal Kamoš obor. ,Stúpajúce bubliny byľ **katastrofatálna pohroba!**’“ (s.70)*

V tomto prípade si zvolil prekladateľ kombináciu kompozita a malapropizmu a výsledné riešenie považujeme za veľmi dobré. Je originálne, nápadité a prispieva k rozmanitosti špecifickej lexiky v preklade. Význam originálu je takisto zachovaný, preto mu nemôžeme nič vytknúť.

Pri ostatných „spoonerizmoch“, ktorých preklad vyriešil prekladateľ iným postupom či stratégiou, sme nenašli žiadne chyby či problémy a považujeme ich za kvalitné a adekvátne.

## ZÁVER

Kvantitatívnou analýzou originálneho diela a prekladu sme sa snažili porovnať špecifickú lexiku v oboch dielach a z kvantitatívneho hľadiska ich porovnať. Dospeli sme k záveru, že počet jednotiek špecifickej lexiky je približne rovnaký (preklad ich však obsahuje o trochu viac) a že v preklade bola zachovaná rozmanitosť slovtvorných postupov a stratégií rovnako ako v origináli. Špecifická lexika prekladu má preto na čitateľa približne rovnaký efekt ako na čitateľa originálu.

Kvalitatívnou analýzou sme sledovali, či ovplyvní kvalitu, resp. zrozumiteľnosť a adekvátnosť prekladu, ak prekladateľ dodrží, resp. nedodrží rovnaký slovtvorný postup alebo stratégiu ako autor originálu. Dospeli sme k záveru, že väčšina neadekvátnych či priam až chybných riešení nevznikla v dôsledku výberu inej stratégie či slovtvorného postupu, no príčinou bolo nesprávne pochopenie originálu. Môžeme teda na záver skonštatovať, že výber slovtvorného postupu a stratégie nemá vplyv na kvalitu prekladateľských riešení.

Zároveň však musíme poznamenať, že sme si pri analýze textov všimli veľké množstvo takýchto nevhodných riešení, ktoré vznikli nepochopením. Takisto sme prišli na to, že mnohé zo skúmaných ukážok mali kostrbatú syntax, takmer slovo za slovom prebratú z angličtiny. Hoci sme sa tejto oblasti nevenovali, niektoré prípady priam bili do očí. Preto si myslíme, že by si aj táto oblasť zaslúžila ďalší výskum.

## PRAMENE

DAHL, Roald. *The BFG*. London: Puffin Books, 2013. 199 s. ISBN 978-0-141-34995-4

DAHL, Roald. *Kamoš obor*. Bratislava: ENIGMA PUBLISHING, 2016. 223 S. ISBN 978-80-8133-031-5

## LITERATÚRA

- DAHL, Roald, RENNIE, Suzan. *Oxford Roald Dahl Dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 2016. 287 s. ISBN 978-0-19-273645-1.
- HOCHÉL, Braňo. *Preklad ako komunikácia*. Bratislava: Slovenský spisovateľ. 1990. 148 s. ISBN: 80-220-0003-5.
- HRDLIČKA, Milan. *Prekladateľské miniatury*. 2012. In: GAVUROVÁ, Miroslava. *Poznámky k didaktike prekladu literatúry pre deti a mládež*. In: ŠVEDA, Pavol, DJOVČOŠ, Martin (eds.). *Didaktika prekladu a tlmočenia na Slovensku*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2017. (v tlači).
- RUDD, David. *Don't gobblefunk around with words: Roald Dahl and Language*. 2012. In: SRNIČKOVÁ, Vendula. *Translating Nonsense in Roald Dahl's Children's Books*. [diplomová práca]. Brno: MUNI. 2014. 105 s.
- Slovník cudzích slov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1979. 942 s.

## RESUMÉ

The aim of this paper is to analyse the translation of specific vocabulary in Roald Dahl's work *The BFG*, which was translated into Slovak by Henrich Chládek. The first part offers a quantitative analysis of specific vocabulary in both original and translation and provides their comparison. The second part is a qualitative analysis, in which we compare the solutions based on the word formation process. The author aims to answer the question whether the word formation process influences the quality of the translation. In its final part, the paper summarizes the overall quality of the translation and tries to explain the reasons of possible mistakes in the translation.

◆◆◆

Mgr. Lucia Podlucká  
Katedra anglistiky a amerikanistiky  
Filozofická fakulta UK  
Gondova 2  
814 99 Bratislava  
podlucka.lucia@gmail.com